

การบริหารธุรกิจบนพื้นฐานของวิริยะบารมี

Business Administration Based on the Practice of Viriya Parami

สิรินทร์ กันยาวิริยะ¹ และ ชิสา กันยาวิริยะ²

Sirin Gunyaviriya¹ and Chisa Gunyaviriya²

^{1,2}บริษัท ล.ธนวงศ์ (1997) จำกัด

^{1,2}Lor Yaowaraj Bangkok

Corresponding author, e-mail: ¹sirin.cnt@hotmail.com

²chisa.gu@ssru.ac.th

Received: September 10, 2025; Revised: September 30, 2025; Accepted: September 30, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การบริหารธุรกิจบนพื้นฐานของวิริยะบารมี ซึ่งเป็นหนึ่งในบารมี 10 ประการตามพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยใช้การศึกษาเชิงเอกสาร ผ่านการวิเคราะห์ตำรา งานวิจัย และบทความที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการตีความเชิงพุทธปรัชญา เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ในการบริหารธุรกิจ เพื่อตอบโจทย์ความท้าทายในโลกยุค VUCA ที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและการแข่งขันสูง จากการวิเคราะห์ พบว่า การประยุกต์ใช้วิริยะบารมีสามารถเสริมสร้างพลังภายใน ให้แก่บุคลากรและองค์กร ส่งผลต่อการสร้างความยืดหยุ่น และความสามารถในการฟื้นตัวจากวิกฤติ นอกจากนี้ยังช่วยยกระดับความหมายของการบริหารธุรกิจจากการแสวงหากำไรเพียงอย่างเดียว ไปสู่การสร้างคุณค่า และความยั่งยืนที่สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และการพัฒนาภายในองค์กรความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นสามารถสรุปเป็นการบริหารธุรกิจเชิงวิริยะบารมี ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ พลังภายใน ความเพียรเชิงคุณธรรม องค์กรยั่งยืน การเปลี่ยนผ่านภาวะผู้นำ และการบริหารธุรกิจเชิงพุทธปรัชญา

คำสำคัญ: วิริยะบารมี, การบริหารธุรกิจ, พุทธศาสนา

Abstract

This academic article aims to study and analyze business administration based on Viriya Parami, which is one of the ten perfections in Theravada Buddhism. The study employed a documentary approach through the analysis of textbooks, research, and relevant academic articles, along with Buddhist philosophical interpretation, in order to present practical guidelines for applying Viriya Parami to business administration. This approach addresses the challenges of today's VUCA world, which is characterized by uncertainty and intense competition. The analysis reveals that the application of Viriya Parami can strengthen the inner power of individuals and organizations, thereby enhancing resilience and the ability to recover from crises. Moreover, it elevates the meaning of business administration from merely profit-oriented activities to the creation of value and sustainability in line with the concepts of sustainable development and inner development. The conceptual contribution derived from this study can be summarized as "Business Administration based on Viriya Parami," which consists of five key components: inner power, virtuous perseverance, sustainable organization, leadership transformation, and Buddhist-oriented business administration.

Keywords: Viriya Parami, Business Administration, Buddhism

บทนำ

ในโลกธุรกิจยุคปัจจุบัน องค์กรต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและการแข่งขันสูง ปรากฏการณ์ที่เรียกว่า VUCA World (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) ทำให้การบริหารจัดการไม่อาจพึ่งพาเพียงกลยุทธ์เชิงเทคนิคหรือเครื่องมือทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว หากแต่จำเป็นต้องอาศัยกรอบคิดทางจริยธรรมและคุณธรรมในการกำกับทิศทางธุรกิจ (Nassè et al., 2024) การเสริมสร้างมิติภายในของผู้นำและบุคลากรจึงเป็นรากฐานที่ช่วยสร้างทั้งความมั่นคง ความยั่งยืน และความไว้วางใจในองค์กร

ในพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาตนและสังคมอย่างลึกซึ้งคือ บารมี 10 (Ten Perfections) ซึ่งประกอบด้วย ทานบารมี, ศีลบารมี, เนกขัมมบารมี, ปัญญาบารมี, วิริยะบารมี, ขันติบารมี, สัจจะบารมี, อธิษฐานบารมี, เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี (ชวลิตวิทย์ อรุณปรการ, นวลวรรณ พูลสวัสดิ์ และสรวิชัย วงษ์สอาด, 2565) แต่ละบารมีเป็นคุณธรรมที่ต้องบำเพ็ญอย่างต่อเนื่องเพื่อบรรลุความเป็นพระโพธิสัตว์ อย่่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาในเชิงสังคมและการบริหารธุรกิจแล้ว บารมีเหล่านี้สามารถประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการจัดการองค์กรได้

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิริยะบารมี (Viriya Parami) หรือที่มักแปลว่า *Perfection of Effort, Diligence, หรือ Perseverance* หมายถึงความเพียรพยายามอย่างต่อเนื่องและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค วิริยะบารมีมิใช่เพียงการทำงานหนัก แต่คือความเพียรที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเจตนาบริสุทธิ์ มุ่งสู่ความดีงาม และการพัฒนาทั้งตนเองและส่วนรวม (พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์ และ ธาณี สุวรรณประทีป, 2560) หลักธรรมนี้จึงมีคุณค่าทั้งในเชิงพุทธปรัชญาและในเชิงการบริหารจัดการ เพราะสะท้อนถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยืนหยัด มุ่งมั่น และไม่หวั่นไหวต่อความเปลี่ยนแปลง

เมื่อเชื่อมโยงกับศาสตร์การจัดการสมัยใหม่ แนวคิดเรื่องความเพียรและความพากเพียร สอดคล้องกับหลักการ Resilience in Business Leadership ซึ่งชี้ว่าผู้นำที่มีความสามารถในการเผชิญความยากลำบากด้วยความอดทนและความพยายาม จะสามารถนำพาองค์กรผ่านวิกฤตและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ (Qirem et al., 2023) เช่นเดียวกับแนวคิดในพุทธศาสนาที่เน้นการพัฒนาความเพียรเพื่อการบรรลุเป้าหมายอันสูงสุด

นอกจากนี้ วิริยะบารมียังสัมพันธ์กับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เนื่องจากความเพียรที่ตั้งมั่นจะนำไปสู่การดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่แท้จริงไม่ใช่เพียงการแสวงหากำไร แต่ต้องอาศัยความเพียรพยายามในการสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ คุณค่าทางสังคม และความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม (Lamong, 2023; Zsolnai, 2011)

ในแง่ของการบริหารธุรกิจ การบูรณาการวิริยะบารมี หมายถึง การสร้างระบบการจัดการที่มุ่งเสริมแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) ของบุคลากร การพัฒนาภาวะผู้นำที่มีความเข้มแข็งทางจิตใจ (mental toughness) และการสร้างองค์กรที่ยึดมั่นในความพยายามเพื่อประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้ยังเชื่อมโยงกับแนวคิด Inner Development Goals (IDGs) ที่เน้นการพัฒนาความตระหนักรู้ในตนเอง ความยืดหยุ่น และการมีเป้าหมายชีวิตที่มีคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับการฝึกฝนวิริยะบารมีในพระพุทธศาสนา (Inner Development Goals, 2023)

ดังนั้น บทความนี้มีเป้าหมายเพื่ออธิบายและวิเคราะห์ การประยุกต์ใช้วิริยะบารมีในการบริหารธุรกิจ โดยจะนำเสนอทั้งมิติทางทฤษฎีและมิติการปฏิบัติ รวมถึงชี้ให้เห็นว่า การผสมผสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการจัดการสมัยใหม่สามารถนำไปสู่การสร้างองค์กรธุรกิจที่มีความเข้มแข็ง ยั่งยืน และมีคุณค่าทางสังคม

ความหมายของวิริยะบารมี

ในพระพุทธศาสนาเถรวาท แนวคิดเรื่อง “บารมี” (Parami) หมายถึง คุณความดีอันยิ่งใหญ่ที่พระโพธิสัตว์ต้องบำเพ็ญอย่างต่อเนื่องเพื่อบรรลุพระโพธิญาณและตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บารมีจึงมิได้เป็นเพียงคุณธรรมพื้นฐาน หากแต่เป็นคุณธรรมขั้นสูงที่ต้องอาศัยความตั้งใจอย่างแรงกล้า ความเสียสละ และการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องยาวนานนับภพนับชาติ แสดงถึงความเป็นเลิศในด้านการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา (พุทธชยานันท์ จันทรโสม, 2558) ในบรรดาบารมี 10 ประการ วิริยะบารมี (Viriya Parami) ถือเป็นหัวใจสำคัญที่เชื่อมโยงกับการบำเพ็ญบารมีอื่น ๆ เพราะวิริยะเป็นพลังแห่งความเพียรพยายามที่เกื้อหนุนให้บุคคลสามารถรักษาศีล พัฒนาปัญญา บำเพ็ญทาน และประกอบตนให้อยู่ในวิถีแห่งการบรรลุธรรม

คำว่า “วิริยะ” (Viriya) มีรากศัพท์จากภาษาบาลีและสันสกฤต หมายถึง ความกล้าหาญ ความเพียร ความพยายาม หรือความพากเพียรในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ (Payutto, 1998) ในเชิงพุทธจิตวิทยา วิริยะถือเป็นเจตสิกฝ่ายกุศลที่ทำหน้าที่ผลักดันจิตใจให้ตั้งมั่น ไม่ย่อท้อ และมีพลังในการปฏิบัติธรรม (Nanamoli & Bodhi, 1995) เมื่อวิริยะถูกยกระดับขึ้นในฐานะบารมี จึงหมายถึงการเพียรพยายามอย่างสูงสุดเพื่อบรรลุพระโพธิญาณ เป็นความเพียรที่ประกอบด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์และเป้าหมายที่เป็นกุศลสูงสุด

ในคัมภีร์พระไตรปิฎกได้กล่าวถึงความเพียร (วิริยะ) ไว้อย่างชัดเจน เช่น ใน สังยุตตนิกาย ระบุว่าความเพียรเป็นกำลังสำคัญของบุคคลผู้บำเพ็ญเพียร (วิริยารัมภะ) เพราะความเพียรจะนำไปสู่การละบาปอกุศล และบ่มเพาะกุศลธรรมทั้งหลาย (Samyutta Nikaya, n.d.) พระพุทธองค์ยังทรงแสดงหลักสัมมัตถะ 4 (Four Right Efforts) ได้แก่ (1) เพียรละอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว, (2) เพียรป้องกันอกุศลที่จะ

เกิดขึ้น, (3) เพียรบ่มเพาะกุศลที่ยังไม่เกิด และ (4) เพียรรักษากุศลที่เกิดแล้วให้เจริญยิ่งขึ้น หลักการเหล่านี้สะท้อนความหมายของวิริยะในมิติของการฝึกฝนและการพัฒนาตนอย่างต่อเนื่อง (Harvey, 2013)

นอกจากนี้ ในแง่มุมมองทางสังคมและวัฒนธรรม “วิริยะบารมี” ยังถูกตีความว่าเป็นคุณธรรมที่ช่วยให้บุคคลและชุมชนก้าวพ้นจากอุปสรรคทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การศึกษา หรือการพัฒนาสังคม การมีวิริยะบารมีจึงมิใช่เพียงการพยายามส่วนบุคคล แต่ยังรวมถึงความพยายามร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เช่น การบำเพ็ญเพียรของพระโพธิสัตว์ที่มีได้ทำเพื่อประโยชน์ตนเท่านั้น แต่เพื่อการตรัสรู้และช่วยเหลือสัตว์โลกทั้งปวง (เอกชัย อุไรสินธ์, 2564)

ในเชิงเปรียบเทียบกับทฤษฎีการพัฒนาสมัยใหม่ ความหมายของวิริยะบารมีมีความใกล้เคียงกับแนวคิดเรื่อง resilience และ grit ซึ่งหมายถึงความสามารถในการฟื้นตัวจากอุปสรรคและความมุ่งมั่นในระยะยาวเพื่อบรรลุเป้าหมาย (Duckworth, 2016) การตีความในลักษณะนี้ช่วยให้วิริยะบารมีสามารถนำไปเชื่อมโยงกับการพัฒนาศักยภาพบุคคลและการสร้างองค์กรที่เข้มแข็งได้อย่างสอดคล้องกับบริบทธุรกิจในศตวรรษที่ 21

ดังนั้น “วิริยะบารมี” จึงมิได้หมายถึงเพียงความเพียรในเชิงพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นกรอบคิดที่สามารถขยายไปสู่มิติของการจัดการ การศึกษา และการพัฒนาสังคม โดยมีแก่นสำคัญคือความมุ่งมั่นไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค การเพียรพยายามเพื่อความดี และการบำเพ็ญเพียรเพื่อเป้าหมายที่เกื้อกูลทั้งตนเองและส่วนรวม

ระดับของวิริยะบารมี

ในพระพุทธศาสนาเถรวาท “บารมี” (Parami) ถูกแบ่งออกเป็นสามระดับตามความยากง่ายของการบำเพ็ญ ได้แก่ (1) บารมี (Parami) หรือบารมีขั้นพื้นฐาน (2) อุปบารมี (Upaparami) หรือบารมีขั้นกลาง และ (3) ปรมัตถบารมี (ParamatthaParami) หรือบารมีขั้นสูงสุด (ชวลิตวิทย์ อรุณปรการ, นววรรณ พูลสวัสดิ์ และสรวิชัย วงษ์สอาด, 2565) การแบ่งเช่นนี้มีเป้าหมายเพื่อชี้ให้เห็นว่าการบำเพ็ญบารมีในแต่ละขั้นเป็นการยกระดับความเพียรจากความพยายามทั่วไปไปสู่ความเสียสละอันยิ่งใหญ่เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่สัตว์โลกทั้งปวง

1. บารมี (Parami) – ระดับพื้นฐาน

บารมีในระดับแรก หมายถึง ความเพียรพยายามในการทำความดีที่สามารถกระทำได้โดยไม่ต้องเสียสละสิ่งที่ตนเองรักหรือชีวิตตนเอง เป็นการฝึกความเพียรในกิจวัตรประจำวัน เช่น ความขยันหมั่นเพียรในการเรียน การทำงาน หรือการบำเพ็ญกุศลทั่วไป (Nāanmoli & Bodhi, 1995) สำหรับผู้ปฏิบัติในระดับนี้ จุดเน้นคือการสร้างนิสัยแห่งความเพียรและความตั้งใจมั่น เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนาดน

2. อุปบารมี (Upaparami) – ระดับกลาง

อุปบารมี หมายถึง การบำเพ็ญวิริยะบารมีด้วยความเสียสละมากขึ้น เช่น การยอมสละสิ่งของที่รัก ผลประโยชน์ส่วนตัว หรือความสะดวกสบายเพื่อรักษาความดีและช่วยเหลือผู้อื่น (Harvey, 2013) ตัวอย่างเช่น พระโพธิสัตว์ที่ยอมสละทรัพย์สิน ความสุขส่วนตัว หรือเวลาชีวิตเพื่อบำเพ็ญเพียรและเกื้อกูลผู้อื่น ระดับนี้สะท้อนถึงการยกระดับจากความเพียรเพื่อตนเองไปสู่ความเพียรเพื่อผู้อื่นและเพื่อสังคม

3. ปรมัตถบารมี (Paramatthaparami) – ระดับสูงสุด

ปรมัตถบารมีถือเป็นระดับสูงสุดของการบำเพ็ญวิริยะบารมี หมายถึงความเพียรที่ถึงขั้นยอมสละแม้ชีวิตเพื่อรักษาธรรมและความดี ตัวอย่างเช่น พระโพธิสัตว์ในชาดกบางเรื่องที่ยอมสละชีวิตเพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ หรือปกป้องพระธรรมคำสอน (เอกชัย อุไรสินธ์, 2564) นี่คือการบำเพ็ญที่เกินกว่าขอบเขตของความเพียรในระดับปุถุชน เพราะมีเป้าหมายเพื่อการตรัสรู้และความเกื้อกูลอย่างสูงสุด

การแบ่งระดับของวิริยะบารมีทั้งสามขั้นนี้ไม่เพียงแต่มิมีนัยสำคัญในเชิงศาสนา แต่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในเชิงธุรกิจและการจัดการสมัยใหม่ กล่าวคือ ในการทำงานประจำวัน องค์กรต้องการบุคลากรที่มีความเพียรขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความต่อเนื่อง หากบุคลากรสามารถก้าวสู่ระดับ อุปบารมี ก็จะเกิดวัฒนธรรมแห่งการเสียสละเพื่อส่วนรวม องค์กรที่มีผู้นำหรือบุคลากรที่บำเพ็ญถึงขั้น ปรมัตถบารมี จะสามารถเผชิญกับวิกฤติได้อย่างมั่นคง เพราะมีบุคลากรที่พร้อมอุทิศตนเพื่อค่านิยมและเป้าหมายร่วม (Qirem et al., 2023)

ในเชิงทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดนี้สอดคล้องกับ การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Human Resource Development) ซึ่งเน้นการสร้างบุคลากรที่มีแรงขับภายใน (intrinsic motivation) ความยืดหยุ่น (resilience) และความเสียสละเพื่อส่วนรวม (Lamong, 2023) ดังนั้น ระดับของวิริยะบารมีจึงเป็นทั้งแนวทางการพัฒนาจิตใจและเป็นกรอบคิดในการสร้างองค์กรที่เข้มแข็งและยั่งยืน

ความหมายของการบริหารธุรกิจ

การบริหารธุรกิจ (Business Administration) เป็นศาสตร์และศิลป์ที่ว่าด้วยการจัดการทรัพยากร กระบวนการ และผู้คนภายในองค์กร เพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Robbins & Coulter, 2018) คำว่า “การบริหาร” หมายถึงกระบวนการวางแผน (planning) การจัดองค์การ (organizing) การนำหรือการอำนวยการ (leading/directing) และการควบคุม (controlling) ในขณะที่คำว่า “ธุรกิจ” หมายถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การซื้อขาย การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ตลอดจนการสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์และสร้างผล

กำไรแก่องค์กร (Drucker, 1974) ดังนั้น เมื่อรวมกัน “การบริหารธุรกิจ” จึงหมายถึงกระบวนการจัดการทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจเพื่อให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืน

การบริหารธุรกิจไม่เพียงแต่ครอบคลุมมิติทางเศรษฐกิจ แต่ยังรวมถึงมิติทางสังคมและจริยธรรมด้วย นักวิชาการอย่าง Fayol (1949) ได้ชี้ว่าการบริหารต้องอาศัยหลักการ เช่น การแบ่งงาน (division of work) ความมีอำนาจและความรับผิดชอบ (authority and responsibility) ระเบียบวินัย (discipline) เอกภาพในการบังคับบัญชา (unity of command) และเอกภาพของทิศทาง (unity of direction) หลักการเหล่านี้เป็นรากฐานที่ช่วยให้องค์กรดำเนินไปอย่างเป็นระบบ แต่ในบริบทปัจจุบันการบริหารธุรกิจยังต้องคำนึงถึงความยั่งยืน (sustainability) ความรับผิดชอบต่อสังคม (corporate social responsibility) และธรรมาภิบาล (good governance) ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มโลกยุคใหม่ (Carroll & Brown, 2018)

ในอีกแง่มุมหนึ่ง การบริหารธุรกิจยังหมายถึง “การใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า” (efficient use of resources) ทั้งทรัพยากรมนุษย์ วัสดุ อุปกรณ์ เงินทุน และเวลา เพื่อให้เกิดผลผลิตสูงสุดด้วยต้นทุนที่เหมาะสมและคุณภาพที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า (Porter, 1985) การสร้างคุณค่า (value creation) จึงเป็นหัวใจของการบริหารธุรกิจยุคใหม่ที่ไม่ได้มุ่งหวังเพียงผลกำไร แต่รวมถึงการสร้างประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย (stakeholders) เช่น ลูกค้า พนักงาน ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เมื่อเชื่อมโยงกับแนวคิดทางพุทธปรัชญา การบริหารธุรกิจอาจถูกมองว่าเป็น “ศิลปะแห่งการจัดการชีวิตและสังคม” ที่ไม่ต่างจากการบำเพ็ญบารมีเพื่อการพัฒนาตนและส่วนรวม กล่าวคือ การบริหารธุรกิจที่แท้จริงต้องไม่มุ่งเน้นการสะสมผลกำไรเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องสร้างสมดุลระหว่างประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์ส่วนรวม (Payutto, 1998) ความเข้าใจในมิติทางจริยธรรมและคุณธรรมจึงทำให้ความหมายของการบริหารธุรกิจมีความลึกซึ้งและกว้างไกลยิ่งขึ้น

ในเชิงปฏิบัติ ความหมายของการบริหารธุรกิจสามารถสรุปได้ว่าเป็นการผสมผสานระหว่าง 1) ศาสตร์ (science) ที่มีกฎเกณฑ์ หลักการ และทฤษฎีที่เป็นระบบ 2) ศิลป์ (art) ที่ต้องใช้ทักษะความคิดสร้างสรรค์ และภาวะผู้นำ และ 3) คุณธรรม (ethics/virtues) ที่เป็นกรอบกำกับทิศทางการดำเนินงานให้นำไปสู่เป้าหมายที่มีคุณค่าและยั่งยืน (Mintzberg, 2009) ความหมายในลักษณะนี้เปิดโอกาสให้การบริหารธุรกิจสามารถบูรณาการกับหลักการทางศาสนาและปรัชญา เช่น วิริยะบารมี ซึ่งจะช่วยเสริมพลังภายในและสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้แก่องค์กรและผู้ปฏิบัติ

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ

การบริหารธุรกิจเป็นศาสตร์ที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจจึงไม่ได้หยุดนิ่งอยู่เพียงกรอบเดิม แต่ค่อย ๆ พัฒนาจากมุมมองที่เน้นการควบคุมและประสิทธิภาพ ไปสู่การเน้นมนุษย์ ความยั่งยืน และนวัตกรรมในปัจจุบัน โดยสามารถแบ่งออกเป็นแนวคิดหลัก ๆ ที่สะท้อนความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ดังนี้

1. แนวคิดการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Management)

แนวคิดนี้ริเริ่มโดย Frederick W. Taylor ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 โดยมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานผ่านการวิเคราะห์กระบวนการ การวัดผล และการแบ่งงานอย่างเป็นระบบ (Taylor, 1911) หลักสำคัญคือ “one best way” หรือการหาวิธีที่ดีที่สุดในการทำงาน เพื่อให้ได้ผลผลิตมากที่สุดด้วยเวลาน้อยที่สุด แนวคิดนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการสมัยใหม่ แต่ก็ถูกวิจารณ์ว่าเน้น “เครื่องจักรกล” มากเกินไปและมองข้ามมิติด้านมนุษย์ (Wren & Bedeian, 2009)

2. แนวคิดการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations Approach)

หลังจากเกิดการวิจารณ์ต่อแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ Elton Mayo และเพื่อนร่วมงานได้พัฒนาแนวคิดมนุษยสัมพันธ์ขึ้น โดยเน้นความสำคัญของแรงจูงใจ ความพึงพอใจ และความสัมพันธ์ทางสังคมในที่ทำงาน การทดลอง Hawthorne Studies แสดงให้เห็นว่า ผลผลิตไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางจิตวิทยาและความรู้สึกของพนักงาน (Elton Mayo, 1933) แนวคิดนี้จึงเปลี่ยนมุมมองของการบริหารไปสู่การให้ความสำคัญกับ “คน” มากขึ้น

3. แนวคิดการบริหารเชิงระบบ (Systems Theory)

ในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 นักทฤษฎี เช่น Ludwig von Bertalanffy ได้เสนอให้มององค์กรเป็น “ระบบเปิด” (open system) ที่ต้องแลกเปลี่ยนทรัพยากรกับสิ่งแวดล้อม (Kast & Rosenzweig, 1972) แนวคิดนี้ช่วยให้ผู้บริหารตระหนักว่าการบริหารธุรกิจไม่สามารถมองแค่ภายในองค์กร แต่ต้องเชื่อมโยงกับปัจจัยภายนอก เช่น ตลาด เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

4. แนวคิดเชิงสถานการณ์ (Contingency Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่า “ไม่มีวิธีการบริหารที่ดีที่สุดเพียงแบบเดียว” แต่การบริหารขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เช่น โครงสร้างองค์กร วัฒนธรรม เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อม (Fiedler, 1967) ผู้บริหารจึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการตามเงื่อนไขและความเหมาะสมของแต่ละบริบท

5. แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management)

ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา แนวคิดเรื่องการวางกลยุทธ์ (strategy) ได้กลายเป็นหัวใจของการบริหารธุรกิจ Michael Porter (1985) ได้เสนอโมเดล Competitive Advantage ที่อธิบายว่าธุรกิจจะประสบความสำเร็จได้หากสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน (competitive advantage) ไม่ว่าจะ

จากต้นทุนที่ต่ำกว่า (cost leadership) หรือความแตกต่างที่โดดเด่น (differentiation) แนวคิดนี้เน้นการมององค์กรอย่างมีทิศทางในระยะยาว

6. แนวคิดการบริหารเพื่อความยั่งยืนและคุณค่า (Sustainable and Value-Based Management)

ในปัจจุบัน แนวคิดการบริหารธุรกิจได้ขยายสู่มิติของ ความยั่งยืน (sustainability) และ ความรับผิดชอบต่อสังคม (corporate social responsibility: CSR) ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างผลกำไร ประโยชน์ต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม (Carroll & Brown, 2018) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) และแนวคิด Inner Development Goals (IDGs) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพภายในบุคคลเพื่อสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม (Inner Development Goals, 2023)

7. แนวคิดเชิงบูรณาการกับหลักปรัชญาและคุณธรรม

ในเชิงพุทธปรัชญา การบริหารธุรกิจสามารถมองได้ว่าเป็นการ “บำเพ็ญบารมี” ในมิติทางโลก คือการใช้คุณธรรม เช่น วิริยะบารมี ขันติบารมี และสัจจะบารมี มาเป็นรากฐานของการบริหารจัดการ เพื่อให้ธุรกิจไม่เพียงบรรลุความสำเร็จทางเศรษฐกิจ แต่ยังสร้างคุณค่าแก่สังคมและนำไปสู่ความยั่งยืน (Payutto, 1998; Zsolnai, 2011)

จากพัฒนาการเหล่านี้ จะเห็นได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจได้เคลื่อนจากการเน้น “ประสิทธิภาพเชิงเครื่องจักร” ไปสู่ “การพัฒนาที่มีหัวใจมนุษย์และคุณธรรม” และยังเปิดพื้นที่ให้ผสมผสานกับหลักการศาสนาและปรัชญา เพื่อสร้างองค์กรที่เข้มแข็งและมีคุณค่าในศตวรรษที่ 21

องค์ความรู้ใหม่

การบูรณาการแนวคิดทางพระพุทธศาสนากับการบริหารธุรกิจ นับเป็นพื้นที่ทางวิชาการที่เปิดมิติใหม่ให้กับการศึกษาและการปฏิบัติการจัดการสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำ วิริยะบารมี ซึ่งเป็นหนึ่งในบารมี 10 ประการ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรและสังคม องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการสังเคราะห์นี้สามารถอธิบายได้ในหลายมิติ

1. การเชื่อมโยงพลังภายในกับประสิทธิภาพเชิงองค์กร

งานวิจัยด้านการจัดการสมัยใหม่มักเน้นไปที่ทักษะเชิงเทคนิค กลยุทธ์ และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ แต่การบูรณาการวิริยะบารมีทำให้เกิดความเข้าใจใหม่ว่า พลังภายใน (inner power) เช่น ความเพียร ความมุ่งมั่น และความไม่ย่อท้อ เป็นปัจจัยสำคัญที่เกื้อหนุนความสำเร็จขององค์กร (Duckworth, 2016) สิ่งนี้สอดคล้องกับแนวคิด Inner Development Goals (IDGs) ที่เสนอว่า

การพัฒนาภายในบุคคลจะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของการเปลี่ยนแปลงสังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืน (Inner Development Goals, 2023)

2. กรอบคิดใหม่ของ “ความเพียรเชิงบารมี” ในการจัดการ

วิริยะบารมีมิใช่เพียงความขยันทำงาน แต่หมายถึง ความเพียรที่มีเป้าหมายทางคุณธรรม และพร้อมเสียสละเพื่อสิ่งที่ดีงามสูงสุด (Payutto, 1998) การนำแนวคิดนี้เข้าสู่การบริหารธุรกิจทำให้เกิดกรอบคิดใหม่ว่า ความเพียรของผู้นำและบุคลากรต้องมี “ทิศทาง” ที่ชัดเจนและเกื้อกูลทั้งตนเองและผู้อื่น ซึ่งต่างจากกรอบการจัดการทั่วไปที่มุ่งเพียงผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ (Nassè et al., 2024)

3. การบูรณาการคุณธรรมกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการบูรณาการวิริยะบารมีกับการบริหารธุรกิจคือ การสร้าง องค์กรคุณธรรม (Virtue-based Organization) ที่ดำเนินงานโดยยึดหลักความเพียรอย่างมีคุณค่า ไม่เพียงเพื่อผลกำไร แต่เพื่อคุณภาพชีวิตของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด (Carroll & Brown, 2018) สิ่งนี้ขยายความเข้าใจเรื่อง Sustainable Business จากการมุ่งเน้นเพียง CSR ไปสู่การสร้างรากฐานทางจริยธรรมในทุกกระบวนการขององค์กร

4. การตีความใหม่เรื่อง “ผู้นำ” และ “ความสำเร็จ”

การประยุกต์ใช้วิริยะบารมีในบริหารธุรกิจยังสร้างความหมายใหม่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ โดยมองว่าผู้นำที่แท้จริงไม่ใช่ผู้ที่มีเพียงวิสัยทัศน์และทักษะเชิงกลยุทธ์ แต่ต้องเป็นผู้ที่มีความเพียรมั่นคง สามารถสร้างแรงบันดาลใจ และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค (Qirem et al., 2023) ความสำเร็จขององค์กรจึงมิได้วัดจากผลกำไรเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงการมีคุณค่าและการสร้างประโยชน์แก่สังคม

5. การเปิดพื้นที่สำหรับ “การจัดการเชิงพุทธปรัชญา”

การศึกษานี้ยังได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในระดับทฤษฎี โดยการยกระดับแนวคิดบารมีในพุทธศาสนาให้เข้ามาอยู่ในวงวิชาการการจัดการ ผลที่ได้คือการก่อร่างของศาสตร์ที่อาจเรียกว่า Buddhist Business Administration หรือการบริหารธุรกิจเชิงพุทธปรัชญา (Zsolnai, 2011) ที่เน้นทั้งประสิทธิภาพและความหมาย (meaning) ในเวลาเดียวกัน

องค์ความรู้ที่ได้ สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 การบริหารธุรกิจเชิงวิริยะบารมี

แผนภาพนี้สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารธุรกิจไม่ควรถูกมองเพียงเป็นกระบวนการเชิงกลยุทธ์ แต่ต้องถูกมองเป็น การบำเพ็ญบารมีในโลกทางโลก ความเพียร (วิริยะบารมี) เป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจเผชิญความไม่แน่นอนด้วยความมั่นคง และยังช่วยสร้างคุณค่าแก่ผู้คนและสังคม โดยมีจุดหมายไม่ใช่แค่ “กำไร” แต่คือ การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่มีรากฐานจากคุณธรรม

องค์ประกอบของโมเดล ได้แก่

1. Inner Power (พลังภายใน) ประกอบด้วย ความเพียร (Perseverance) ความมุ่งมั่น (Determination) ความอดทนต่ออุปสรรค (Resilience) จุดเน้น ได้แก่ พัฒนาแรงขับเคลื่อนภายในของบุคลากร ให้เกิดความเข้มแข็งทางจิตใจและไม่ย่อท้อต่อความท้าทาย (Duckworth, 2016; Inner Development Goals, 2023)

2. Virtue-Oriented Effort (ความเพียรเชิงคุณธรรม) ประกอบด้วย เพียรเพื่อสิ่งที่ดีงามและเป็นประโยชน์ สละความสะดวกสบายส่วนตัวเพื่อส่วนรวม รักษาความถูกต้องแม้ต้องเผชิญแรงกดดัน จุดเน้น ได้แก่ แปลงความเพียรธรรมดาเป็น วิริยะบารมี ที่มีทิศทางเพื่อเป้าหมายที่มีคุณค่า (Payutto, 1998)

3. Sustainable Organization (องค์กรยั่งยืน) ประกอบด้วย การบริหารธุรกิจเชิงคุณค่า (Value-Based Management) การสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยความเพียรและคุณธรรม จุดเน้น ได้แก่ ยกระดับจาก CSR ไปสู่ องค์กรคุณธรรม (Carroll & Brown, 2018)

4. Leadership Transformation (การเปลี่ยนผ่านภาวะผู้นำ) ประกอบด้วย ผู้นำเป็นต้นแบบแห่งความเพียร ผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจ ไม่ใช่เพียงผู้กำกับงาน ผู้นำที่วัดความสำเร็จจากทั้งผลลัพธ์และคุณค่า จุดเน้น ได้แก่ สร้าง “ผู้นำเชิงบารมี” ที่ยืนหยัดและเกื้อกูลผู้อื่น (Qirem et al., 2023)

5. Buddhist Business Administration (การบริหารธุรกิจเชิงพุทธปรัชญา) ประกอบด้วย เชื่อมโยงบารมี 10 โดยเฉพาะวิริยะบารมีเข้ากับการจัดการ สร้างความหมาย (meaning) ให้กับการทำงาน นำแนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อความพอดีและความยั่งยืน (Zsolnai, 2011) จุดเน้น ได้แก่ เปิดพื้นที่ใหม่ขององค์ความรู้ในเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ

บทสรุป

การศึกษาการบริหารธุรกิจบนพื้นฐานของ วิริยะบารมี (Viriya Parami) ได้เปิดมิติใหม่ให้แก่วงวิชาการการจัดการและการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในโลกธุรกิจยุคใหม่ ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า วิริยะบารมีมิได้เป็นเพียงคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรม แต่ยังเป็นพลังภายในที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในองค์กรธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการแรก วิริยะบารมีช่วยสร้าง พลังภายใน (inner power) ให้แก่บุคคลและองค์กร พลังแห่งความเพียร ความมุ่งมั่น และความไม่ย่อท้อที่เกิดจากการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องสามารถแปรเปลี่ยนเป็นพลังขับเคลื่อนองค์กรในสถานะที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน องค์กรที่มีบุคลากรและผู้นำที่เฝ้ายามพร้อมด้วยวิริยะบารมีจะมีศักยภาพในการฟื้นตัวและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ แม้ต้องเผชิญกับวิกฤติ

ประการที่สอง การประยุกต์ใช้วิริยะบารมีทำให้การบริหารธุรกิจมิได้หยุดอยู่ที่การแสวงหากำไร หากแต่เป็นการแสวงหาคคุณค่า (value) และ ความหมาย (meaning) ในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเชิงคุณค่า (Value-Based Management) และการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ธุรกิจจึงมิใช่เพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่กลายเป็นกระบวนการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป

ประการที่สาม การผสมผสานวิริยะบารมีกับแนวคิดทางการบริหารยังได้สร้าง กรอบความรู้ใหม่ที่เรียกว่า *Buddhist Business Administration* ซึ่งเน้นการผสมผสานศาสตร์การจัดการเข้ากับคุณธรรมทางพุทธปรัชญา องค์ความรู้นี้สามารถต่อยอดสู่การสร้างองค์กรมุ่งคุณธรรม (Virtue-Based Organization) ที่ขับเคลื่อนด้วยความเพียร ความรับผิดชอบ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ประการที่สี่ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นความสำคัญของ ภาวะผู้นำเชิงบารมี (Virtue-Based Leadership) โดยเฉพาะการที่ผู้นำต้องเป็นผู้มีวิริยะบารมีในตนเอง เพื่อเป็นต้นแบบแห่งความเพียรให้แก่

บุคลากรและสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน ภาวะผู้นำเช่นนี้จะทำให้ธุรกิจสามารถรักษาสมาคมระหว่างเป้าหมายทางเศรษฐกิจและความรับผิดชอบต่อสังคม

ประการที่ห้า การประยุกต์ใช้วิริยะบารมีในเชิงธุรกิจยังสะท้อนถึง การเปลี่ยนแปลงบทบาทขององค์กรธุรกิจในด้านสังคม จากผู้แสวงหากำไรไปสู่ “ผู้บำเพ็ญบารมีทางโลก” กล่าวคือ องค์กรธุรกิจกลายเป็นพื้นที่ในการฝึกฝนคุณธรรม ผ่านความเพียรพยายามเพื่อประโยชน์ร่วม ทั้งต่อผู้ถือหุ้น ลูกค้า พนักงาน ชุมชน และสิ่งแวดล้อม

กล่าวโดยสรุป การบูรณาการ วิริยะบารมี เข้ากับการบริหารธุรกิจได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีคุณค่า ทั้งในเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ เชิงทฤษฎีได้เกิดกรอบคิดใหม่ที่อธิบายธุรกิจในฐานะเครื่องมือแห่งการบำเพ็ญบารมีและพัฒนามนุษย ส่วนเชิงปฏิบัติได้เสนอแนวทางในการสร้างองค์กรที่เข้มแข็ง ยืดหยุ่น และยั่งยืน ซึ่งสามารถตอบสนองต่อความท้าทายของโลกยุค VUCA ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

ชวลลวิทย์ อรุณปรการ, นवलวรรณ พูลสวัสดิ์ฉัตร และสรวิชัย วงษ์สอาด. (2565). การใช้บารมี 10 ในการพัฒนาตนเองและสังคม. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 4(1), 49-56.

พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์ และ ธาณี สุวรรณประทีป. (2560). แนวทางการเสริมสร้างวิริยะบารมีแก่เยาวชนไทยในสังคมปัจจุบัน. *วารสาร มจร บาลีศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 3(1), 69-81.

พุทธชญาณันท์ จันทโรสม. (2558). ศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการบำเพ็ญบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท. *ปริญญาพุทธศาสตร์ดุสิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เอกชัย อุไรสินธ์. (2564). *แนวปฏิบัติตามปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในสังคมไทยปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Carroll, A. B., & Brown, J. A. (2018). *Corporate social responsibility: A review of current concepts, research, and issues*. *Business & Society*, 57(1), 7-23.

Drucker, P. F. (1974). *Management: Tasks, responsibilities, practices*. New York: Harper Business.

Duckworth, A. L. (2016). *Grit: The Power of Passion and Perseverance*. New York: Simon and Schuster.

Fayol, H. (1949). *General and Industrial Management*. Sir Isaac Pitman & Sons.

Fiedler, F.E. (1967). *A Theory of Leadership Effectiveness*. New York: McGraw-Hill.

Harvey, P. (2013). *An introduction to Buddhism: Teachings, history and practices* (2nd ed.). New York: Cambridge University Press.

- Inner Development Goals. (2023). *About the Inner Development Goals*. Retrieved from <https://innerdevelopmentgoals.org/about/>
- Kast, F. E., & Rosenzweig, J. E. (1972). General systems theory: Applications for organization and management. *Academy of Management Journal*, 15(4), 447–465.
- Lampong, D. (2023). *Business administration and ethics in the ASEAN context*. Vietnam: ASEAN Academic Press.
- Mayo, E. (1933). *The human problems of an industrial civilization*. New York: Macmillan.
- Mintzberg, H. (2009). *Managing*. San Francisco, CA: Berrett-Koehler Publishers.
- Nanamoli, B., & Bodhi, B. (1995). *The Middle Length Discourses of the Buddha*. A Translation of the Majjhima Nikaya. Canada: Wisdom Publications.
- Nassè, T. B., Nangpiire, C., & Linda, G. (2024). The effect of business ethics and corporate social responsibility on business success: Insights from Ghana. *Advances in Consumer Research*, 1(1), 1–17.
- Payutto, P. A. (1998). *Buddhist economics: A middle way for the market place*. Buddhadhamma Foundation.
- Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. New York: Free Press.
- Qirem, I. A. E., et al. (2023). The Impact of Sustainability Accounting on Financial Reporting Quality: Evidence from the Pharmaceutical and Chemical Sectors on the ASE. *Journal of Logistics, Informatics and Service Science*, 10(4), 62–71. <https://doi.org/10.33168/JLISS.2023.0405>
- Robbins, S. P., & Coulter, M. (2018). *Management* (14th ed.). London: Pearson.
- Samyutta Nikaya, V. (n.d.). *Connected Discourses of the Buddha*. U.S.: Tipitaka (Pali Canon).
- Taylor, F. W. (1911). *The principles of scientific management*. New York: Harper & Brothers.
- Wren, D. A., & Bedeian, A. G. (2009). *The evolution of management thought* (6th ed.). Hoboken, NJ: Wiley.
- Zsolnai, L. (2011). *Spirituality and business: An Interdisciplinary Overview*. Society and Economy, *Akadémiai Kiadó, Hungary*, 34(3), 489-514.
-